

KIRKE OG MISJON I ALGERIE

av

WILLY NORMANN HEGGØY

Kirken som døde mens moskéen ble bygget

Midt gjennom året 1962 går skillemerket mellom før og nå i Algerie. Det som var, døde så smått gjennom flere år, langsomt, men sikkert; og det som er, begynte sitt liv før det ble helt ute med det som var. Men i 1962 ble Den algirske folkerepublikken (la République Algérienne démocratique et populaire) født, med megen smerte.

Det franske veldet hadde vart i 132 år. Hovedstaden var iallfall på franske hender så lenge og var også nærmest for en fransk by å regne. Den geniale nordafrikaneren Ibn Khaldun, som skrev sin historiefilosofi i det fjortende århundre av vår æra, trodde seg å ha oppdaget en historisk lov som makthaverne i Maghreb måtte bøye seg for: 40 år for å tilrive seg makten, 40 år for å nyte den og 40 år for å avvikle alt. Det synes å passe til og med for det franske veldet i Algerie, selv om totalsummen kom opp i de legendariske 132 år.

Nå kan en skrive kirkens historie under Det franske veldet. Det gjelder en avsluttet periode. Sjelden var kirken mer avhengig av staten enn kirken i fransk Algerie. Det gikk ikke alltid parallelt med kirkepolitikken i selve Frankrike. Uventet var det iallfall at kirken skulle møte mange hindringer under 7. juli-monarkiet og Det annet imperium. Uventet var det vel også at det, trass i sin antiklerikalisme, var Den tredje republikk som gjorde det mulig for kirken å konsolidere sin stilling og å utvide sine pauluner, akkurat som det var i samme tid at misjonen ble etablert i landet.

Gleden over at det atter fantes en kirke i den hellige Augu-

stins' fedreland, og at den hadde fått en relativ frihet, især under republikken, overskygget lett den kjensgjerning at kirken var kommet i erobrernes følge og for de fremmedes skyld. Det hjelper lite at det ble sunget *Te Deum* her og der for kirken som var «oppstanden fra sine ruiner», all den stund ruinene fra oldtidens kirkebygninger ennå ligger overalt, og dertil, i dag øket med flere hundre nedlagte kirkehus fra den franske tiden. Den nye kirken i Algerie var nemlig bare en del av Frankrikes kirke, katolsk eller protestantisk. Den hadde fulgt med franskmennene over Middelhavet. Den hadde aldri vært noe annet enn en kulturkirke, en kirke som eksisterte for en innvandret minoritet. Denne minoritet hadde visstnok aldri kjent seg som minoritet så lenge den hadde hatt det franske statsapparat i ryggen. Staten, som også var kirkens styrke, var samtidig dens bånd og lenke. For staten nektet kirken å evangelisere blant muhammedanerne; av frykt for å oppvekke «fanatisme» og derved politisk uro, ble det iallfall sagt. Enkelte kirkemenn uttrykte nok sin protest, men ellers var kirken et lydige redskap i statens hånd, og for landets muhammedanske majoritet viste den ingen interesse.

Hvor sterk var emigrantkirken i Algerie tallmessig? Alle europeere ble regnet som kristne; men de algirske jødene som var blitt franskmenn ved et pennestrøk (loi Crémieux, 1871), representerte iallfall 120 000¹ europeere, som selvfølgelig ikke kunne regnes til de kristnes fold. Protestantene regnet med en totalbefolkning på i alt 30 000. De utgjorde en del – det 16. distrikt – av Den reformerte kirke i Frankrike. Like til 1962 omfattet det 25 presteembeter, og tallet på deres kirker og kapeller var ca 100.² Katolikkene på sin side regnet iallfall med 800 000 troende, administrert i tre bispedømmer, med erkebispedømmet Alger i spissen. Like før det ble slutt, hadde katolikkene over 330 prestegjeld, hvert med en eller flere kirker eller kapeller; og de hadde 450 menighetsprester og 465 ordensprester.³

Emigrantene i Algerie ble kalt *colons*, kolonister, noe som understreker at de var «ikke-innfødte innbyggere av en koloni». Da bør en huske at det også fantes «innfødte innbyggere», de koloniserte. Kolonistene hadde like gjerne tyske og sveitsiske

aner som franske, men var især etterkommere av spanske og italienske innvandrere. Av *les Métropolitains*, franskmenn fra selve Frankrike, ble de spottende kalt *pieds-noirs*, svarteføtter, men emigrantbefolkningen tok stinget ut og løftet ordet opp som en hedersfane. Ellers hadde Algerie vært en smeltedigel som gjorde alle disse kolonistene til franskmenn. Med stolthet kalte de seg algeriere, akkurat som andre franskmenn kalte seg etter sine respektive provinser.

Kirken hadde spilt en viktig rolle i koloniseringsprosessen, og den hadde derved til slutt vunnet regjeringens velsignelse. Algerie var en del av Frankrike, het det. Det sto ikke bare i lovbøkene. Nylig, inntil 1962, sto det også på murveggene overalt i Algerie at «Frankrike rekker fra Dunkerque til Tamanrasset», dvs. fra den belgiske grense til (nesten!) den andre siden av Sahara. Det sto også at «Middelhavet går gjennom Frankrike». Likevel lød en av hovedanklagene mot det franske styret at altfor mange franske lover fikk en tilføyelse: «Gjelder ikke i Algerie.» Det sørget kolonistenes deputerte i Paris for. Så også da statskirkesystemet ble opphevet i Frankrike, ved lov av 9. desember 1905. I den delen av Frankrike som etter sigende lå sør for Middelhavet, måtte nemlig franskheten beskyttes. Siden kirken hadde vært behjelpelig både med å holde franskheten ved like og med å fremme den, så måtte nettopp kirken styrkes og ikke svekkes i Algerie. En sær-resolusjon tok seg av dette «til beste for offentlig og nasjonal interesse», og gjorde det mulig for statskirken å eksistere på en måte: lønningene skulle betales av generalguvernørens budsjett til de prestene som var godkjent av ham, under betegnelsen «indemnités de fonction», embetsgodtgjørelser.⁴

Kristne (dvs. europeerne = kolonistene) og muhammedanerne (dvs. berberne og arabo-berberne = de koloniserte) levde side om side. De trodde faktisk at de kjente hverandre, trodde at de visste hvorledes de andre levde, mens de i virkeligheten var helt uvitende om hverandre, innkapslet i hver sin kulturverden. De levde i sine egne vanntette skott, selv om det nok hendte at et skott kunne slå lekk. Til og med forholdet mellom kirke og

misjon ble merket av dette, skjønt det her egentlig bare er tale om en fordeling av oppgavene. Kirke uten misjon er en misforståelse, en selvmotsigelse og en ulydighet mot kirkens Herre. Likeså er misjonen kirkens misjon, og misjonen er av naturen kirkeskapende. Derfor var det sørgelig at kirke og misjon kom til å stå i et slags misforhold til hverandre i Algerie, og at de ikke hørte så intimt sammen at de fikk oppleve vekselvirkningene av kirke som drev misjon og misjon som fødte kirke. Grunnen var naturligvis at de levde og virket i forskjellige interessegrupper, kirken blant kolonistene, misjonen blant de koloniserte. Dypest sett sto disse gruppene i konkurranse om jord og vann, om brød og alle samfunns-goder, og om en plass i solen. Dette forskjøv synsvinkelen til og med for prest og misjonær, men især for menige kirkemedlemmer og for muhammedanerne. Misjonærene ble heller aldri riktig forstått eller støttet av de lokale myndighetene eller av de europeiske kristne som hadde slått seg ned i landet, på få unntagelser nær. Møter og konferanser ble nok holdt gjennom årene, og en prøvde å sette iallfall samhörigheten mellom kirke og misjon i fokus. Men det førte aldri til annet enn fromme ønsker, for kirken i Algerie var fransk-nasjonal; misjonen alene var universell. At dette er sant, bevises ved det faktiske sluttresultat: kirken (dvs. kolonistenes kirke) forsvant i 1962; den døde med kolonisasjonstiden. Misjonen derimot lever, for den var ikke direkte avhengig av kolonisasjonsmakten.

I den siste og bitre striden, altså under den algirske frigjøringskrigen (1954–1962), sto kirken stort sett solidarisk med sine lemmer, i en tid da følelsene og ikke forstanden satt i høysetet. Annet kunne en vel neppe vente av en slik kirke. Men da europeerne opplevde sitt håpløse Harmageddon (apokalyptiske bilder må til for å male den siste fase!) og måtte forlate alt de eide og hadde kjært, også fedrenes graver, da måtte kirke etter kirke nedlegges. Korset måtte fjernes fra tårn og alter, og alteret måtte desakraliseres. Mangen en kultgjenstand ligger nå på havets bunn, kastet dit av kirkens egne menn for ikke å risikere å vanhelliges ved mulig antikristelig reaksjon.

Misjonærene hørte naturligvis annerledes med blant det folket

som bygger og bor i landet. Derfor lever misjoneren ennå. Sin livsrett hadde den vunnet ved tjeneste gjennom 80–90 år. Den retten vant misjonærene atter en gang, om de hadde behov, ved påny å lide med folket. At de som nå sitter med styret i Algerie, likevel ikke riktig verdsetter misjonærene og heller ikke er begeistret for deres nærvær, det får så være; at de endog ser på dem som kolonialismens eller imperialismens forlengede arm, det får også så være. Likevel har misjonærene lidd med folket gjennom de tunge, lange nødens år, grått ved deres utallige graver og håpet med de overlevende på bedre tider.

Men misjonærene er likevel blodsforvandte med europeerne som hadde vært herrefolk i landet, og i reaksjonen mot kolonisasjonspolitikken kan også misjonærene rammes. Ja, i en reaksjonens selvhevdelse kan det vanskelig unngås at de får noe av den straff som herrefolket fortjente. Dessuten, den frihet som Den tredje republikk ga til all slags religiøs propaganda, den hører bare Den tredje republikks historie til. Sådanne frihet har aldri noe muhammedansk land noensinne gitt.

Med den oppblomstring som islam nå opplever i Algerie, karakterisert blant annet ved bygging av moskeer så å si overalt og med innredning av bønnerom på arbeidsplassene,⁵ viser det seg også at den gamle islam som forbød evangelisering, ikke er død. Var kolonistaten nøytral i religiøse spørsmål, så er det forandret nå. Den algirske folkerepublikk har en statsreligion: islam. Ga folkeskolen tidligere undervisning i almenmoral, men ikke i religion, så er det også forandret nå. Fra 1964 undervises det obligatorisk i islam. For denne islam som lever og blomstrer, er det naturlig at jøder og kristne blir muhammedanere, og dagspressen forteller ofte om slike omvendelser. Men utenkelig er det at den som har sett lyset (islam er lyset!), atter kan vende tilbake til noe som ikke kan være fullt lys, selv om det skulle være en annen abrahamittisk religion.

I tillegg til islamvekkelsen går også en annen strømning, av delvis motsatt innhold. Det er en politisk nyorientering. Denne har tatt en form som mangen en algirsk frihetskjemper ikke hadde drømt om. Den går under betegnelsen sosialisme og be-

skrives med diverse adjektiver som islamsk, algirsk, vitenskapelig og spesifikk.⁶ En hører aldri om skandinavisk eller britisk sosialisme som eksempler til etterfølgelse, sannsynligvis fordi disse nå uttrykkes i former som ikke helt stemmer med teoriene som de læres i den algirske folkerepublikken. Ellers kan en minne om at også det som går under navn av kontra-revolusjon, kjemper for sosialisme. Hva det enn er eller blir, syntesen av islam og sosialisme vil ikke bety frihet i handel,andel og tro.

Misjonen som lever i moskéens skygge

Som før sagt, på få unntagelser nær ble misjonen drevet uten den stedlige eller offisielle kirkes forståelse eller sympati. Men samtidig bør det tilføyes at under og især etter den annen verdenskrig ble unntagelsene alt flere. I det følgende tas hensyn bare til protestantiske forhold.

De første misjonærene i Algerie var utlendinger, det vil her si «ikke-franske». Men at utlendinger tok opp virksomhet i en fransk koloni eller provins, virket som et incitament på en del medlemmer av det protestantiske mindretall i Frankrike. Noen få franskmenn gikk forresten i tjeneste hos de utenlandske misjonsgruppene. Ellers kom noen få, ofte kortvarige, rent franske misjonstiltak i stand, om enn ikke den offisielle kirken var medvirkende. Det var frikirkesamfunn som sto bak, og i Frankrike var de jo ekstra små. Derfor dreidde det seg om få mennesker med små midler.⁷ Resultatene ble også tallmessig sett ubetydelige.

Meget senere kom det til andre tiltak, også fra den offisielle kirkes side. Det er likevel fort gjort å nevne dem alle. Like før den annen verdenskrig fikk en fransk prest medisinsk embetseksamen og kom til Algerie som distriktslege, betalt av det offentlige naturligvis, skjønt han kom som misjonær. Dessverre fikk han snart tyfus og måtte slutte. Under den annen verdenskrig, da utenlandske (dvs. ikke-franske) misjonærer hadde sin beveges- og arbeidsfrihet beskåret, satte ungdom fra den franskreformerte menighet i Alger i gang med lesekurser i slumkvarterene. Tiltaket var prisverdig, for algirerne var 90 % analfa-

beter. Like etter den annen verdenskrig ble en lektor prest og ville, ved siden av menighetsarbeidet, bruke tid og evner også til et misjonsarbeid blant araberne (hans far hadde vært misjonær). Menighetens lemmer gjorde innsigelser, men ikke på langt nær så sterkt som andre protestanter hadde gjort det en generasjon tidligere, da en misjonær som var blitt offisiell prest til sin forskrekkelse oppdaget at han ikke kunne kombinere prestens og misjonærens gjerning. Men ellers begynte, om enn sporadisk og usystematisk, både prester og legmenn i økende tall å søke kontakt over kultur- og religionsgrensene i denne tiden.

Misjonstanken var nå sådd. Endelig, ca 65 år etter at andre hadde begynt, begynte også den offisielle kirken å ønske seg en misjon blant muhammedanerne. I Aurès-fjellene, blant chaouia-berberne, fantes en liten stasjon som tilhørte en engelsk trosmisjon. Men misjonæren var franskmann. Det er forresten ikke helt klart hvor mye av det som skjedde i dette tilfelle, bygde på fransk patriotisme og hvor mye på evangelisk misjonssinn. Etter lange og omstendige forhandlinger endte det med at de fransk-reformerte fikk overta stasjonen.⁸ Dette ble godkjent av den fransk-reformerte distriktssynode i Algerie høsten 1950 og følgende vår av selve nasjonalsynoden. Eldre er vedtaket ikke. Misjonæren døde før det kom så langt, men kirken sendte en yngre prest til stedet for å lære språket og for å overta ledelsen av stasjonen. Samtidig hadde de også sørget for at misjonspresten ble utnevnt til en av de offisielle prestestillingene i landet, så at han derved fikk embetsgodtgjørelse av staten (ca. 90 % av lønnen). Det er forresten det eneste protestantiske misjonsarbeid i Algerie som fikk statsstøtte under den franske tiden, og det ad en liten omvei.⁹ Det var også i Aurès-fjellene at den algirske frigjøringskrigen begynte den 1. november 1954, og da ble misjonsvirksomheten avbrutt for en tid. Presten reiste sin vei og kom aldri igjen. Nå er det bare en yngre håndverker-misjonær og hans hustru som står på denne ensomme kirkes forpost. Og uten statsstøtte! Deres unge barn er i Frankrike. Hvor lenge kan foreldrene holde det ut?

Det var likevel denne lille misjonsstasjonen som trakk de

franske protestantene inn i videre kontakt med muhammedanerne, og som gjorde at kontakten med andre misjonsgrupper ble alt hyppigere og vennligere. Før hadde de algirske protestantene sendt sine misjonsbidrag til Basutoland i Sør-Afrika eller til Tahiti og andre fjerne Stillehavsoyer. Fra nå av kunne de ikke unngå å tenke på sine nærmeste granner, muhammedanerne, som de jo så hver eneste dag.

Egentlig kom de franske protestantene for sent til misjonsarbeidet i Algerie. Men en kan også si at de kom godt, da de endelig kom. Bevisstheten om misjonsansvar vokste særlig sterkt under den algirske frigjøringskrigen. På den reformerte kirkes distriktssynode ble det den 29. november 1959 enstemmig vedtatt å tilråde at alle menighetene i Algerie skulle omformes til misjonsmenigheter (*communautés missionnaires*) for å evangelisere blant muhammedanerne. Det ser nesten ut til at en forsinket «avantgarde» hadde overrumplet kirken på dette punktet. Dessverre kan en bare konstatere at vedtaket kom for sent. I de to år som ennå ble tilstedd kirken, fant ingen avgjørende forandringer sted i denne retning. Men en bør kanskje ikke dømme for hårdt, all den stund den gode viljen var så hel som vedtaket om misjonsmenighetene vitner om.¹⁰

Men så var det de andre misjonærene, «utlendingene». Helt fra det første varige misjonstiltak i 1881 hadde bare enkeltpersoner og løst organiserte smågrupper vært aktive i Algerie. Ingen av dem representerte offisielt noe kirkesamfunn eller noen konfesjon. Heller ikke hadde et eneste kirkesamfunn eller «klassisk» misjonsselskap sett seg i stand til å begynne misjon i landet i 1880-årene. At det derfor ble noe planløst over organisasjon og arbeid, var ikke til å unngå. Men det planløse var villet. Det var i overensstemmelse med deres ideal og ga uttrykk for at Gud alene skulle lede. Især inspirerte Hudson Taylors eksempel, skjønt han skapte organisasjon i China. Men i Algerie leter en forgjeves etter en samlende tanke bak plasseringen av misjonærer og ellers i det som kan kalles program, bortsett fra at pionérene var besatt av en tanke: å evangelisere (dvs. *forkynne!*) overalt og til alle tider. Først i 1908 kom en kirkelig organisasjon med planfast

program til landet. Det var Metodistkirken, under ledelse av misjonsbiskop Hartzell.¹¹ Inntil denne dag har heller ikke noe annet kirkesamfunn begynt misjon i Algerie, når en ser bort fra den ovennevnte forposten som tilhører Den fransk reformerte kirke.

Fra misjonssynspunkt kan en på en måte hevde at Algerie har lidd ved sin geografiske beliggenhet, dvs. av sin nærhet til Europa. En kan ellers vanskelig forklare det uforholdsmessig store antall uassimilerbare misjonærer der. Det menes her «individualister» som samlet en liten gruppe troende i Europa eller i Amerika til å stå for underholdet, og så en gruppe klienter blant de fattige i Algerie. Ofte var det én-manns-operasjoner.

Også mange kvinnelige misjonærer fant veien til Nord-Afrika, og det har gjennom årene vært fem-seks ganger så mange kvinnelige som mannlige misjonærer der. Forklaringen på dette fenomen ligger sikkert ikke bare i behovet, særlig tidligere, av mange kvinnelige misjonærer for å besøke araberkvinnene innenfor haremets vegger. Det er nok ennå sant hva Gustav Warneck skrev i 1895: «Die mohammedanische Welt wird nicht durch Frauen erobert.»¹²

Gjennom årene kom førti forskjellige misjonsorganisasjoner til Algerie, mange med blaffets varighet, og de aller fleste uten numerisk betydning. I alt var det aldri mer enn tre av de frie organisasjonene som hadde ti eller flere misjonærer, mens Metodistkirken alene som regel hadde femti eller flere misjonærer i sin tjeneste på én gang bare i Algerie.

Når det var slik, kan det ikke forundre at det skulle gå lang tid, nesten seksti år, før tanken om et slags interessefelleskap vokste fram mellom de forskjellige smågruppene. At det endelig tok form, kan faktisk tilskrives den annen verdenskrig. Da hendte det at den offisielle kirkes kontaktmann hos myndighetene (synoderådets formann) av og til også talte misjonærenes sak. Det nye var at han ville gjøre det! Men like nytt var det kanskje at misjonærer endog ba ham om det. Et Råd for evangelisk misjon i Algerie (Conseil des missions évangéliques en Algérie) ble organisert. Følgelig hadde denne nødssituasjonen hjulpet fram en ny

forståelse. Tylvten av heterogene smågrupper fant således ut at de i grunnen trengte hverandre, og at de hadde mulighet for å samarbeide, iallfall praktisk. Rådet hadde ingenting med den ekumeniske bevegelse å gjøre, for alle gruppene, på to nær, var motstandere av den. At de to pro-ekumeniske organisasjonene, Den reformerte kirken og Metodistkirken, var med i Rådet, var grunn nok for de andre til varsomhet. Ordet «ekumenisk» ble tabu i det algirske misjonsrådet! Men praktiske oppgaver kunne de jo ta seg av: et årlig algirsk oppbyggelsesstevne ved pinsetider, reduksjonen av billettpriser for misjonærer på båt og fly, utdeling av gaver fra Amerika osv. Lengere gikk det ikke til å begynne med.

Men når en idé først er på vandring, kan større ting skje. Misjonsrådet viste seg nemlig å ha muligheter til å fremme større enhet. Fra tid til annen kunne det yte en utvidet tjeneste, som organiseringen av sommerkurser i arabisk og kabylsk for misjonærer, og tilsyn med kampanjen mot analfabetismen (Laubach-metoden). En begynte så smått å ta opp til drøftelse i rådsmøtene visse islamologiske problemer, eller også visse sosiologiske forhold som misjonærene møtte nettopp i Maghreb. Naturligvis skulle alle ha studert dette, før de kom til Algerie. Men misjonærer i flere av smågruppene hadde ofte en virkelighetsfjern innstilling til slike problemer. Således opponerte en eldre trosmisjonær mot studium av sosiologiske problemer, «fordi», sa han, *alt vi behøver er her!*», og løftet opp sin velbrukte bibelbok. Studietanken vokste likevel. Om noen hadde reservasjoner, brøt de iallfall ikke det nylig etablerte fellesskapet.

Ville det bli mulig å gå enda videre og opprette et kristent senter for islamske studier? Tanken kom iallfall opp. En kan også påvise visse bærere av idéen, men ellers lå det liksom i luften og i tiden. Kristne studiesentre var jo alt blitt realiteter i Japan, i Hong Kong, i India, på Ceylon, og i den arabiske delen av Jerusalem.

Det tok flere år før idéen kunne bli til virkelighet. Den 29. november 1959 ble endelig et forslag lagt fram på den reformerte distriktssynoden i Algerie om å opprette et kristent senter for

Maghreb-studier på mellomkirkelig basis, dvs. gjennom flere misjonsgrupper i fellesskap. Det var allerede blitt drøftet og godkjent av Misjonsrådet og av forskjellige organisasjoner. Alle gikk ikke med på det. Men ingen gikk i mot det.

Statutter ble deponert hos øvrigheten, i 22 artikler. Styret ble konstituert, i virkeligheten to styrer, ett representativt overfor øvrigheten (sammensatt av franskmenn som loven krevde det da), og ett teknisk (sammensatt av fagmenn, vesentlig misjonærer). Generalforsamling ble holdt. To professorer ble ansatt, en fransk reformert teolog og en misjonsprest utsendt av Metodistkirken i Norge.¹³ Metodistkirkens mann tiltrådte vårsemesteret 1961, hans reformerte kollega om høsten. Tiltredelsen om våren falt på samme dag som årets generalforsamling, med 100 deltagere, og med forelesning over selvvalgt emne: «Hvorfor forsvant oldkirken i Nord-Afrika?» Foreleseren skaket en del sinn da han påviste at det ikke var islam som hadde ødelagt oldkirken i Nord-Afrika. Kirken var praktisk talt selvdød noen hundre år før islam kom. Det hadde den store Augustin sørget for, da han og keiserkirken i året 411 fikk den kristne staten til å utrydde donatistkirken. Donatistene utgjorde flertallet i romersk Africa. Hadde de fått eksistere til islam kom, hadde de også kunnet leve i den islamske staten, iallfall like godt som monfysittene i Egypt.

Gjennom tre semestre gikk alt utmerket, og studiesentret fungerte som akademisk lærestanstalt. Student-tallet lå på mellom 15 og 30 til hver forelesning. Det ble forelest i koran-eksegese, islamsk lov, profetiene i islam, islams historie og maghrebinsk sosiologi samt missiologi. På spesielle ukekurser var det mellom førti og femti deltagere. Kurser ble ordnet også i andre byer og i utlandet. Studentene var misjonærer, prester, lærere i folkeskolen og i gymnaset, ingeniører, husmødre og andre som ville vite mere om islam og som også gjerne ville gjøre noe for evangeliet. Noen få studenter var muhammedanere. Alles tanke var: Hadde bare studiesentret eksistert for lenge siden!

I de to første årene av den algirske folkerepublikken førte studiesentret derimot en vanskelig tilværelse som lærestanstalt. Studentene var færre. Protestantismen skrumpet inn til to prosent av

sin tidligere styrke. Tre av misjonsgruppene i Misjonsrådet sluttet all virksomhet. Utenom Metodistkirken fantes det knapt nye misjonærer. Professorene måtte dele sin tid mellom studiesentret og andre oppgaver, den reformerte teologen med universitetet i Alger, Metodistkirkens mann med en lokalmenighet. Men studiesentret understreker nå sitt formål som *forskningsinstitutt*, med fagstudium i marken av islamologiske og sosiologiske problemer. Videre tilbyr det sitt spesialbibliotek, sin korrespondansetjeneste, sine spesialkurser og offentlige foredragsserier, og sine småskrifter der forskningsresultatene legges fram.

En viss desorientering kan nå spores i misjonærenes rekker. I noen få tilfelle nærmer det seg motløshet, for andre er det bare en venting på at stillingen skal avklares. Metodistkirken synes å være den eneste misjonsorganisasjon i Algerie som har satset på fremtiden i de to første årene av den algeriske folkerepublikken. Den har åpnet sitt første misjonshospital (umulig i den franske tiden, siden Algerie jo skulle være Frankrike!). Stasjoner nedlagt under krigen er atter i gang, med større stab. Leseklasser for barn og voksne er satt i gang. To husmorskoler er åpnet og barnehage bygget. Jente- og gutteheimer (vesentlig for barn av krigsfalne) er utvidet eller åpnet. Poliklinikker er i full sving.

North Africa Mission (hvor Algiers Mission Band's siste fem misjonærer nå er opptatt) har overført sine suksessfulle brevkurs til Marseille, vesentlig for å unngå å bli forbudt. De mener også å satse på fremtiden. Men hvordan pleie *livet* hos spredte «bekjennere»?²⁴

Navneskifte har vært en viktig del av det nasjonale frigjøringsarbeidet i Algerie. Det gjelder bynavn, gatenavn, personnavn, osv. Også Misjonsrådet har skiftet navn og heter nå Protestantisk forening av kirker og institusjoner i Algerie. Det 16. distrikt av Den reformerte kirke i Frankrike har også skiftet navn og heter Den reformerte kirke i Algerie, selv om det bare dreier seg om tre små menigheter og 500 medlemmer, vesentlig «teknikere» (lærere, helsepersonale, ingeniører, osv.) som er kommet siden 1962, og under kontrakt med regjeringen.

En kan ikke godt i denne forbindelse unnlate å nevne at under

nøden som hersket i krigsårene, ble det trukket inn i landet personer og organisasjoner med delvis andre misjonsidealer enn de som kommer til uttrykk i Protestantisk forening av kirker og institusjoner (eks-Misjonsrådet). En kan bl.a. nevne tre protestantiske ordener som har noen representanter i Alger, og det mere internasjonalt kjente CIMADE, med sitt store og effektive hjelpeapparat.¹⁵ For nærværende er det C.C.S.A. Kristent råd for tjeneste i Algerie, hvor Cimade og andre hjelpeorganisasjoner er inkorporert) som særlig tiltrekker seg oppmerksomheten. Det er en spesiell organisasjon, skapt etter initiativ fra Genève for øyeblikkelig aksjon i en øyeblikkelig situasjon og nød. Det er sikkert et gode at det er en spesiell organisasjon, for den gir uttrykk for den kristne kirkes vilje til praktisk tjeneste i en langt større målestokk enn noen misjon i Algerie har kunnet eller villet gjøre det. Her kan det nok finnes konfliktstoff mellom det misjonssyn som hittil har vært enerådende, og det syn som en sådan hjelpeorganisasjon synes å ville hevde. Da kan det være verd å nevne at direktøren for dette store apparatet (personale på over 300, uten å regne de tusener av algeriske arbeidsmenn på skogplanting osv.) er en misjonsprest utsendt av Metodistkirken i Norge.¹⁶ Er C.C.S.A. misjon? Eller er det ikke misjon? Slik spørres det. Svaret bør bli: Selvsagt er det misjon! Men det er en midlertidig misjon, en spesialmisjon. Det som kan kalles tradisjonell misjon i Algerie, kan nok ha mange skavanker, men det er innstillet på langtidsaksjon, om det bare får lov til å bli. Det midlertidige kan aldri avløse kallet til denne lange tjenesten, kallet til å vitne, til å leve som et mere permanent vitnesbyrd om evangeliets kraft til frelse.

Misjonen går nå inn i en ty fase i Algerie. Det blir sannsynligvis en kuldeperiode, kanskje endog en vinternatt. Det blir kanskje nødvedig i denne tiden å tie med det en helst ville rope ut fra hustakene. Tie og be. Men under slike nye forhold, uvante forhold for evangelistisk innstilte protestantiske misjonærer, er det kanskje rådelig å studere i særlig grad og med oppmerksomhet den katolske misjonsstrategi i islams verden, slik den læres og praktiseres av De hvite fedre, av pater Charles de Foucaulds et-

terfølgere og av benediktinermunkene i Toumliline i Marokko. De har allerede lenge visst hva det vil si å leve et taushetens vitnesbyrd uten å glemme det endelige målet av syne. Tie og be. Da vil en kanskje også bedre kunne tale når vinternatten er forbi.

Om de ytre forhold har forandret seg, så er ikke misjonens tid omme. Misjonen er fortsatt i landet. Det vil si at universalkirken er i Algerie, i misjonens tjenerskikkelse. Uten fanfare, men i tro, håp og kjærlighet.

NOTER

- 1 108 296 franske og 1 438 utenlandske jøder i 1941, cf. A. Chouraqui, *Les Juifs en Afrique du Nord*, Paris, 1952, p. 321. Før 1962 var det 120 000, cf. *Le Monde*, 21. desember 1962.
- 2 *La France protestante 1962*, pp. 226–229 (Årbok utg. under tilsyn av Den protestantiske federasjon i Frankrike).
- 3 Cf. bl. a. *La Revue de l'évangélisation*, 1957, p. 453. (Det var 328 prestegjeld og 447 menighetsprester i 1957.)
- 4 *Ibid.* p. 452. (I 1947 fikk 259 katolske, protestantiske og jødiske geistlige slik lønn; det fikk også 401 islamske religionsfunksjonærer.)
- 5 Cf. ukebladet *Révolution et Travail*, 18. sept. 1964: «... Regjeringens initiativ [ang. undervisning av islam i folkeskolen] . . . møter også det personlige initiativ hos de algirske troende: bygging av moskéer, vanligvis med offentlig stønad. Det er nok å ta seg en rundtur i landet for å bli overbevist. Da får en se moskéene vokse opp som «terfass» (paddehatter), og likeså koranskolene hvor titusenvis av barn blir gjort lese- og skrivekyndige. Like viktig er det å legge merke til at gjennomsnittsalderen av folket som fyller moskéene om fredagen, blir yngre og yngre. Men for rett å forstå oppblomstringen av islam, fins det ikke noe bedre bevis enn det økende tall av bønnerom og bønnesaler som blir innredet på de selvstyrte og kooperative gårdsbrukene, i fabrikkene og handelshusene, ja også i fagforeningenes lokaler. Heller ikke skal en glemme de mange bønnerom som arméen har bygget. Den nasjonale folkehæren. . .»
- 6 Dette sitatet kan ha betydning: «... Den vitenskapelige sosialisme skal ha hedersplassen. Vår sosialisme er vitenskapelig, men den tar hensyn til vårt arabisk-islamske opphav. Vi ber bare om én ting: la oss få beholde vår Gud, vår Allah. Ellers er vi rede til å gå videre fram på den vitenskapelige sosialismens vei. . .» (President Ben Bella til den algirske studentkongress, aug. 1963).
- 7 Den wesleyanske metodistkirke — i Il-Maten, 1886; en frimisjon — i Tizi-Ouzou, 1908; baptistsamfunnet — i Blida, 1911.
- 8 Pastor A. Chatoney, daværende formann i synoderådet, skrev om misjonsstasjonen i Menâa bl. a.: «... Vi har av og til sett glimt av Guds ære, som f. eks. dette: en engelsk dame eide et hus i Menâa og solgte det til en misjonskomité; den engelske komitéen som hadde begynt virksomheten, henvendte seg til oss[?] om å fortsette verket, siden vi tross alt er nærmere den algirske kirkes (sic) gjerning. . .» (*Algérie protestante*, okt. 1950).
- 9 Noen «grensetilfelle» fins rundt 1962. Dessuten, skjønt islam er statsreligion, betaler ministeriet for *Habous* (fromme islamske stiftelser) embetsgodtgjørelse til noen få katolske og protestantiske prester ennå okt. 1964.
- 10 Vedtaket lød så: «Oppmerksom på at Gud har gitt våre algirske kirker et særskilt kall til å evangelisere blant muhammedanerne, henstiller synoden til

synoderådet om å råde og hjelpe alle menighetene til å bli misjonssamfunn (communautés missionnaires) og tilpasse sine strukturer, sin tjeneste og sitt liv denne nyorientering.»

- ¹¹ Joseph Crane Hartzell (1842–1928). Misjonsbiskop for Afrika 1896–1916 (Liberia, Congo, Angola, Mocambique, Algerie og Tunisia).
- ¹² I *Allg. Miss.-Zeitschrift*, p. 270.
- ¹³ Jean Bichon (ref.); Willy Normann Heggøy (metod.).
- ¹⁴ Siden N.A.M. ikke hadde s.k. legal status i Tunisia, måtte det slutte som organisasjon; misjonærene kunne fortsette som privatmennesker i landet. Den tunisiske N.A.M. brevskole hadde oppnådd over 700 skrevne «bekjennelser» til Kristus. N.A.M. var ikke nødt til å slutte i Algerie, men i april 1964 ble deres algirske og tunisiske brevskoler kombinert og flyttet til Marseille. Til april 1964 hadde den algirske N.A.M. brevskolen sendt ut ca. 11 000 førstelekker til over 500 byer og landsbyer. 859 algirere hadde fullført kurset (12 brev), og 463 av dem hadde «bekjent» seg til Kristus. I alt er det i okt. 1964 1 830 tunisiere og algirere som har skrevet under på siste brevlekkse at de «tror på Kristus som Frelser».
- ¹⁵ Communauté de Taizé (brødre); Communauté de Grandchamp (søstre); diakonissene av Reuilly; C.I.M.A.D.E. står for Comité Inter-Mouvement auprès des Evacués.
- ¹⁶ Det gjelder pastor Hans Aurbakken.